

Aksyon ki Nesesè pou Ijyèn

Flipchat pou Chèf Lidè a

Modil 1 ak 2

AmeriCares®

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Aksyon ki Nesesè pou Ijyèn

Tab Matyè:

Leson 1: Transmision Dyare, Swenyaj ak Tretman	3
Leson 2: Lave Men ak ti rezèvwa bidon ki gen wobinè pou prevni maladi dyare	11
Leson 3: Eliminasyon Matyè yo, Bon jan twalèt ak derasinen vèmin	19
Leson 4: Amelyore Sous Dlo yo ak Pirifikasyon Dlo	27
Leson 5: Byen bay Timoun ki malad yo Manje	35
Leson 6: Etajè pou Cheche Veso ak Jan ki pi bon pou Sere manje	43

Leson, istwa, ak aktivite yo ki nan *Plan Leson Aksyon Ijyèn Esansyèl yo* te fèt pou ka konplete enfòmasyon ke *Flipchat ... Lidè Aksyon Ijyèn Esansyèl yo* bay la.

Remèsiman

Hanold, Mitzi J. ak Wetzel, Carolyn (2009) *Aksyon Ijyèn Esansyèl yo*. Washington DC. Food for the Hungry (FH), sa rive fèt pa mwayen sipò biwo Food for Peace, Bureau of Democracy, Conflict, and Humanitarian Assistancess, ansanm ak U.S. Agency for International Development nan jan sa di nan DFD-G-00-10-00093. Sa ki sòti nan dokiman sa se opinyon moun ki ekri yo epi yo pa oblige montre jan U.S. Agency for International Development wè sa.

Nou voye anpil remèsiman pou desinatè nou yo ansanm ak Ocatvio Gonzales ak Petra Röhr-Rouendaal.

Leson 1: Transmisyon Dyare, Swenyaj ak Tretman

Materyèl pou Leson 1:

1. Kaye apèl yo
2. Yon bando pou je oswa yon mòso twal.
3. Yon sache plastik ki pa gen twou ak yon bidon dlo pou plen sache a*

1. Jwèt: Mikwòb nan Wonn nan

2. Prezans ak depanaj

3. Istwa: Tisonson gen Dyare (Desen 1.1)

Tisonson gen dyare ankò. Yè, li twalèt dlo twa fwa. Jodi a, dyare a kontinye sou li ankò. Rose pa ba li anpil manje paske li vle pou dyare a pase. Tisonson vin pi fèb chak jou. Dyare li genyen an vin mwens, chak fwa, men kounye a, menm pipi li pa pipi ankò. Li menm ansanm ak manman li ap eseye deside kisa yo ka fè kounye a. Rose di: "Tisonson vin pi mal, chak jou pi plis". "Kijan m ka fè pou m ede l geri anba maladi dyare sa a? Kisa pou m ta fè ? Dyare a san lè touye !!"

4. Mande

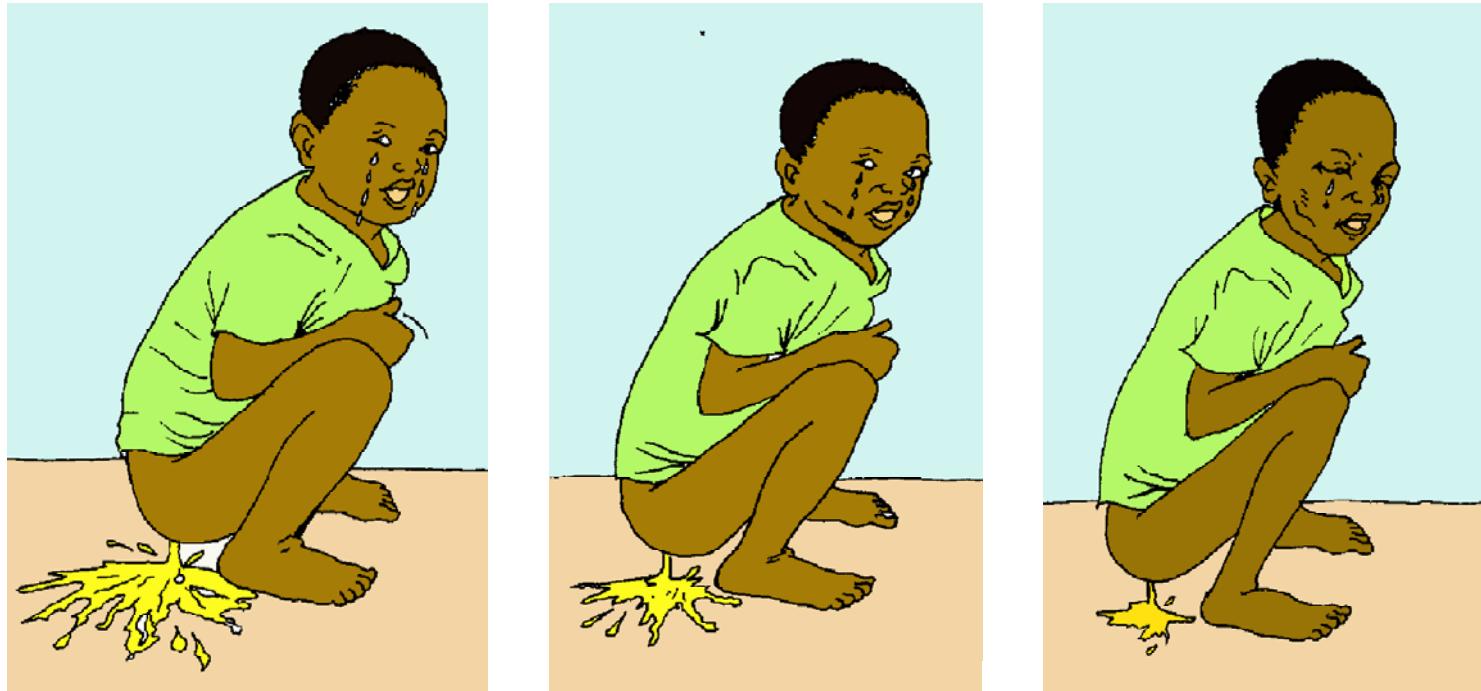

- ?** Poukisa pitit la fèb konsa?
- ?** Kisa w fè pou ede pitit you geri anba maladi dyare?

Ann fè konparezon ant sa w reflechi yo ak sa Roselene fè yo.

* Se Chèf Aktivite yo ki ta dwe organize travay ki gen yon asteriks yo.

Istwa: Tisonson gen Dyare (Desen 1.1)

Tisonson twalèt dlo anpil fwa pandan jounen an. L ap pèdi anpil dlo nan kò li epi I ap dezidrate yon jan ki danje anpil.

Tisonson twò fèb pou I kwoupi. Rose mande bèlmè I, "Kisa m ta dwe fè? Dyare a ap fin touye !!"

Definisyon Dyare ak Mwayen yo trape I (Desen 1.2)

5. Montre

? Kisa nou wè sou desen yo?

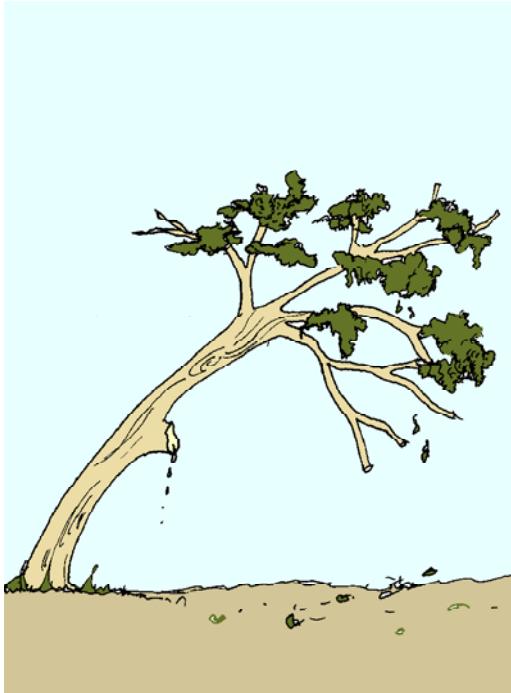
6. Eksplike

- Lè w gen dyare, sa lakòz kò a pèdi dlo.
 - Chak fwa yon timoun gen dyare, li pèdi dlo li gen nan kò li.
 - Tankou yon plant ki pa jwenn lapli, ti kal pa ti kal, kò a pèdi fòs ak lavi lè li pa jwenn dlo.
 - Yon manman dwe bay yon timoun ki gen dyare anpil bagay pou l bwè pou ka ede l rejwenn fòs li.
 - Si yon manman tann twòp tan, timoun nan ka vin si tèlman fèb, li ka menm mouri.
 - Genyen Dyare se twalèt dlo twa fwa oswa plis nan yon jounen (yon peryòd 24 èdtan).
 - Se yon kalte mikwòb ki bay Dyare.
 - Y ap viv nan tè ak nan anviwònman nou, men nou pa ka wè yo! Yo twò piti pou nou ta rive fè sa.
 - Lè mikwòb sa yo rantre anndan yon timoun, yo bay timoun nan dyare.
 - Nou ka trape mikwòb sa yo nan bwè likid ki kontaminen (bagay ki gen mikwòb sa yo ladan yo), nan manje manje ki kontaminen, ak nan niche dwèt ki kontaminen ak twalèt oswa mouch.
- ? Ki senk mwayen sa yo ke mikwòb yo ka pase pou antre anndan kò nou?
- **Dwèt yo, likid, mouch, manje ak poupou**

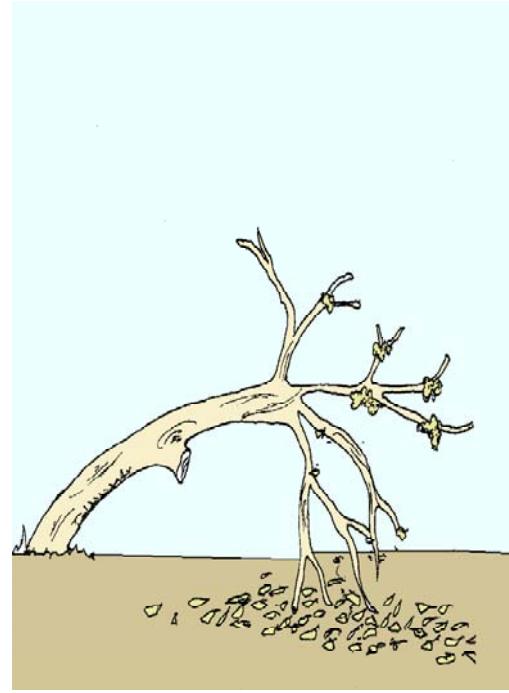
Definisyon Dyare ak jan yo Trape I (Desen 1.2)

Dyare fè kò a pèdi dlo.

Tankou yon plant ki pa jwenn dlo, kò a, ti kal pa ti kal, pèdi fòs ak lavi.

Lè w gen Dyare se lè ou poupou dlo twa fwa oswa plis pou yon jounen 24 èdtan.

Se mikwòb ki bay dyare. Mikwòb sa yo ka rantre anndan kò nou nan bwè likid ki kontaminen, nan manje manje ki kontaminen, epi nan niche dwèt ke mouch ak poupou kontaminen.

Tretman Dyare (Desen 1.3)

7. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

8. Eksplike

- Chak fwa timoun nan gen dyare, ba li likid ki san danje pou ka ranplase dlo I ap pèdi a.
- Pou ti bebe ki gen mwens pase 6 mwa yo, ba yo bwè plis lèt tete manman an.
 - Pa bay ti bebe yo dlo, te fèy oswa okenn lòt kalte likid oswa manje. Lèt manman se pi bon remèd pou yo.
- Pou yon timoun ki gen 6 mwa oswa ki pi gran, pare Sewòm Oral pou yo. Melanje yon sache sewòm ak yon lit dlo bouyi oswa dlo trete.
 - Brase dlo a jouk tan poud la fonn nèt.
 - Achte yon sache sewòm oral nan yon dispansè oswa nan famasi.
- Apre chak fwa timoun nan tata dlo, ba li demi vè sewòm nan. Si timoun nan ap vomi, tann 10 minit, apre sa, ba I sewòm nan ankò, ti kal pa ti kal.
- Ba li lòt kalte likid tankou lèt tete, soup, dlo kokoye, dlo diri, yawout ak bon jan dlo pwòp.
 - Bay likid sa yo an plis de sewòm oral la.
 - Bay ti bebe ak timoun yo anpil likid pandan yo gen dyare a epi de semèn apre dyare a kanpe pou ka ranplase pwa ak fòs yo te pèdi nan moman yo te malad la.
- Bay timoun nan genn ki fèt ak Zenk soti 10 pou rive 14 jou.
 - Zenk lan pèmèt dyare a fè mwens jou sou timoun nan.
 - Zenk lan ede timoun nan tou pou li pa gen dyare pou 3 pwochen mwa yo.

Tretman Dyare (Desen 1.3)

Chak fwa timoun nan gen dyare, ba li likid ki san danje pou ka ranplase dlo ke li pèdi a. Pou timoun ki gen mwens ke 6 mwa, ba yo bwè plis lèt tete.

Pou yon timoun ki gen plis pase 6 mwa, pare Solisyon an. Melanje yon sache solisyon ak yon lit dlo bouyi oswa dlo trete.

Apre chak fwa timoun nan ale dlo, ba li demi vè Solisyon an.

Ba yo likid tankou lèt manman, soup, dlo kokoye, dlo diri, yawout ak dlo trete.

Ba yo konprime ki fèt ak Zenk soti 10 pou rive 14 jou.

Siy Danje Dyare montre (Desen 1.4)

9. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

10. Eksplike

- Depi ou ta wè youn nan siy danje dyare sa yo, menmen timoun nan, san pèdi tan, nan Sant Sante a.
- Timoun nan gen dyare depi 14 jou oswa plis.
 - Yon dyare ki dire lontan ka bezwen remèd ki pou touye mikwòb sa yo ki bay dyare a.
- Gen san nan dyare timoun nan.
 - Sa vle di timoun nan ap senyen anndan kò li.
- Dyare a dlo anpil epi li gen de bagay blanch ladan I.
 - Sa yo se siy maladi kolera. Kolera fè timoun pèdi likid vit vit.
- Timoun nan gen dyare epi li ap vomi.
 - Yon timoun ka vin malad anpil anpil byen vit.
 - Bay timoun nan lèt tete oswa mache ak yon boutèy Sewòm ki tou pare pandan ou nan wout pou ale nan Sant lan.

11. Aktivite: Demonstrasyon dezidratasyon

		14. Pratik ak Sipèvizyon	15. Mande	
12. Ankète	13. Enfòme			16. Egzamine

Siy Danje Dyare (Desen 1.4)

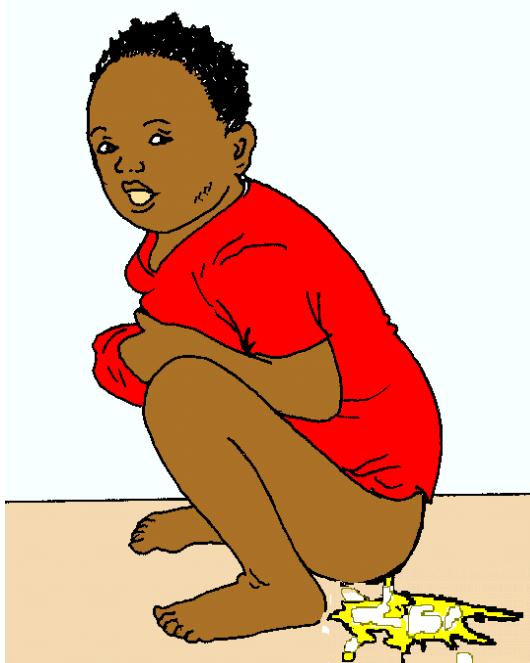

CALENDARIO						
D	S	T	Q	Q	S	S
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24

Depi ou wè youn nan siy sa yo,
Mennen timoun nan, san pèdi tan,
nan yon Sant Sante.

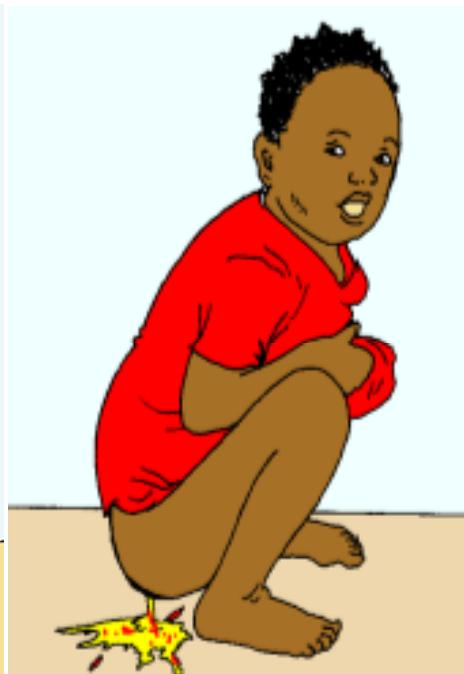
Dyare pou 14 jou oswa plis.

Dyare ki dlo anpil epi ki
gen bagay blanch ladan I.

Timoun nan gen dyare epi I
ap vomi.

San nan dyare a.

Leson 2: Lave Men ak ti rezèvwa bidon ki gen wobinè pou prevni maladi dyare

Materyèl:

1. Dlo ak yon ti rezèvwa bidon ki gen wobinè pou pèmèt demonstrasyon kijan yon kote pou moun lave men mache.*
2. Materyo ke yo itilize pou fè yon ti rezèvwa bidon ki gen wobinè: fil, yon vesò an plastic, yon grenn klou, yon balèn, yon bwat an fè blan, kèk ti grenn wòch ak yon ba savon.*

1. Jwèt: Tempête de pluie

2. Apèl ak solisyon pou pwoblèm

3. Istwa: Tout fanmi an gen Dyare (Desen 2.1)

Pi gran ptit gason Rose a pa t lave men I apre li sòti nan twalèt. Pandan manman I pap gade, li pran nan manje ki te sou tab la. Lè yo tout chita sou tab la, Rose mande yo, "Eske nou te lave men nou?" Yo tout reponn: "Non." Yo ale foure men yon an yon bokit dlo youn pa youn pou lave men yo. Rose bwase manje a epi sèvi tout moun. Menm nwit sa a, tout fanmi kòmanse gen vant fè mal. Pita, yo tout kouri ale nan twalèt.

4. Mande

- ? Poukisa tout moun gen dyare?
- ? Kilè ou lave men ou?

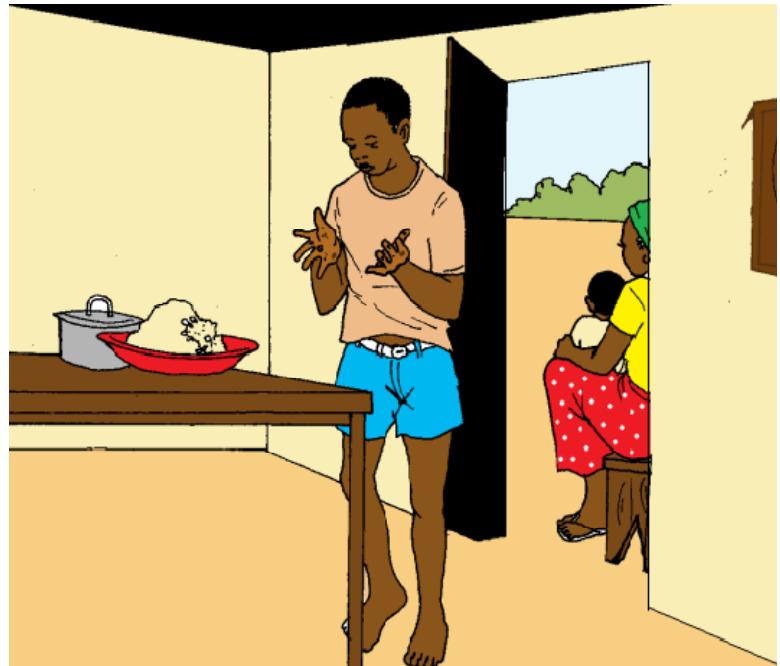
Ann konpare sa w panse yo ak sa Roselene konn abitye fè.

* Se Chèf Aktivite yo ki ta dwe organize travay ki gen yon asterisk yo

Istwa: Tout fanmi an gen Dyare (Desen 2.1)

Pi gran ptit gason Rose a pa t lave men I apre li te sòt nan twalèt.

Pandan manman I pa t ap gade, li foure men nan manje sou tab la.

Rose mande yo: "Eske nou te lave men nou?". Yo tout reponn "Non." Yo al lave men yon an yon bokit dlo.

Menm nwit sa a, tout fanmi an gen vant fè mal ak dyare.

Kilè pou n lave men nou (Desen 2.2)

5. Montre

? Kisa nou wè nan desen sa a?

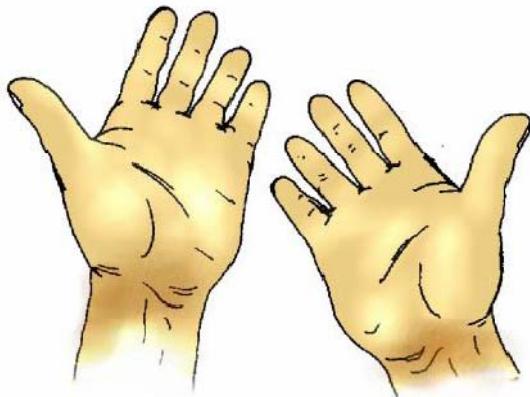
6. Eksplike

- Mikwòb sa yo ki bay maladi dyare a two piti pou nou ka wè yo ak je. Menm men ki parèt pwòp ka plen ak mikwòb!
 - Sou desen an, gen yon men ki lave ak savon ak dlo, lòt la plen ak mikwòb sou li. Pa gen mwayen pou di kilès ki pwòp.
 - Lave men ak savon ak dlo se pi bon mwayen pou touye mikwòb piti sa yo.
- Ede timoun piti yo lave men yo ak savon ak dlo apre yo fin al nan latrin.
- Ede timoun piti yo lave men yo ak savon ak dlo anvan yo manje.
 - Ti bebe ak timoun yo twò piti pou yo lave men yo poukонт yo.
 - Ede yo lave men yo ak savon ak dlo chak fwa yo sòti nan latrin ak anvan yo manje oswa manyen manje.
- Lave men ou ak savon ak dlo anvan ou pare oswa manje manje epi apre ou fin itlize latrin.
 - Lave men w apre ou fin netwaye yon timoun ki poupou.
- Ankouraje tout fanmi an pou lave men yo ak savon ak dlo anvan yo pare manje oswa yo manje epi apre yo fin itilize latrin.

? Bay kèk lòt fwa li ta ka enpòtan pou lave men yo?

- Nan pran swen moun malad, ede fanm akouche, pran swen yon ti bebe ki fèk fèt, ak ede yon moun ki gen yon blese ki louvri.

Kilè pou Lave Men yo (Desen 2.2)

Mikwòb yo ki bay dyare a twò piti pou wè yo. Menm men ki parèt pwòp ka plen ak mikwòb!

Ede piti ou yo lave men yo anvan yo manje.

Ede timoun piti yo lave men yo apre yo fin al nan latrin.

Lave men ou ak savon ak dlo anvan ou pare manje oswa ou manje aka pre ou sòti nan latrin.

Ankouraje tout fanmi an pou lave men yo ak dlo ak savon anvan yo pare manje oswa yo manje ak apre yo sòti nan latrin.

Kijan pou Lave Men yo (Desen 2.3)

7. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

8. Eksplike

- Mouye men ou yo ak savon an ak dlo.
 - Lave men yo ak savon ak dlo se sèl mwayen pou touye mikwòb tou piti sa yo.
- Fwote men w yo ak dwèt ou yo ansanm pou ka byen savonnen.
 - Savonnen men yo pandan 30 segond pandan w ap chante chan Lave Men an. Pita n ap aprann chan sa a nan lesон an.
- Fwote mitan dwèt yo.
- Dekrase anba zong men yo.
 - Kontinye fwote men yo jouk mizik Lave Men an fini.
- Vide dlo pwòp sou men yo pou retire kim savon an.
 - Si w ap lave men w poukонт ou, itilize yon gode pou w vide dlo pou w ka mouye tou le de men ou yo.
 - Itilze gode a ankò pou w ka rense kim savon ki sou men ou yo.
 - PA JANM lave epi rense men w nan kivèt. Dlo a ap kenbe mikwòb yo epi li va gaye yo bay tout moun ki va plonje men yo nan dlo sa a.
- Kite lè a seche men ou yo.
 - Si w itilize yon sèvyèt, sa enpòtan pou w pa pran anpil tan anvan w lave l.
 - Yon sèvyèt mouye ka rasanble mikwòb yo epi remete yo nan men ou ankò.

Kijan pou Lave Men yo (Desen 2.3)

Mouye men ou yo ak savon an ak dlo.

Fwote men ou yo ak dwèt ou yo
ansanm pou w ka byen savonnen.

Fwote mitan dwèt yo.

Dekrase anba zong dwèt yo.

Vide dlo pwòp sou men ou yo pou retire
kim savon an.

Kite lè a seche men ou yo.

Fè yon Tippy Tap (Picture 2.4)

9. Montre

? Kisa nou wè sou desen yo?

10. Eksplike

- Utilize yon galon ki pwòp, ki fèt an plastik epi ki ka kenbe 5 lit dlo or 1 gallon.
- Attach the long string (1 meter long) to the end of one of the sticks.
- Make a mark on the side of the container 11 centimeters down (or 1 ½ finger's length down from the lid).
- Heat the point of the nail over a candle. Make a hole in the container (on the place you've marked) with the hot nail. Make another hole in the center of the lid.
- Thread the string (attached to the stick) through the hole in the lid. Tie a knot at the end of the string.
 - o Screw the lid back onto the plastic container.
- Mare fil la nan yon bwa. Mete de lòt fil ankò : youn ki mawonnen nan bouchon an ak youn pou savon an.
- Plant the Y-shaped branches in the ground next to the latrine. Put the stick through the handle of the container and hang it on the Y-shaped branches.
- When you stand on the stick the container should tip over. Adjust the string if it does not work.
- Tie the soap string to the stick next to the container.
- Mete gravye ak wòch anba Tippy Tap la.
 - o Plen wonn nan ak wòch ak gravye pou dlo a pa fè labou chak fwa yon moun fin lave men li.

11. Aktivite: Lave Men yo ak chan Lave men an

12. Ankète	13. Enfòme	14. Pratik ak Sipèvizyon	15. Mande	16. Egzamine

Fè yon ti rezèvwa bidon ak wobinè (Desen 2.4)

Attach the long string (1 meter long) to the end of one of the sticks.

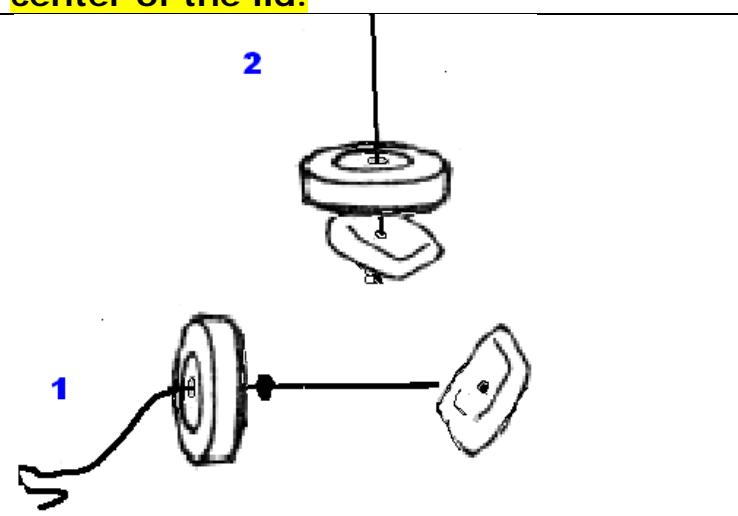

Make a mark on the side of the container 11 cm down from the lid.

Heat the point of the nail over a candle. Make a hole in the container on the place you have marked. Make a hole in the center of the lid.

Thread the string (attached to the stick) through the hole in the lid. Tie a knot. Screw the lid back on the container.

Mare fil la nan yon bwa. Mete de lòt fil ankò : youn ki mawonnen nan bouchon an ak youn pou savon an.

Plant the Y-shaped branches in the ground next to a latrine. Tie the soap string to the stick. Mete gravye ak wòch anba Tippy Tap la.

Leson 3: Eliminasyon Matyè yo, Bon jan twalèt ak derasin en vèmin

Materyèl

1. Keye apèl

1. Jwèt: Kenbe Mouch la

2. Apèl ak solisyon pou pwoblèm

3. Istwa: Lekti nan Bib la (Desen 3.1)

Fanmi Rose ale nan yon sèvis legliz. Predikatè a komanse ak kesyon sa a, "Kisa Bondye di sou fè bezwen nou?" Tout moun legliz la ri. Apre, predikatè a eksplike ke Bondye te anseye pèp li a kijan pou li fè ak matyè yo lè yo te kanpe yon kote oswa yo t ap vwayaje nan dezè a.¹ Bondye te di, "N a chwazi yon kote andeyò limit kan an kote n a ka al fè bezwen nou. N a pran yon pikwa nan zouti nou yo, n a fouye yon twou, n a degaje nou epi n a kouvri l ak tè. Senyè a, Bondye nou an ap pwomennen nan tout kan an pou l pwoteje nou, pou l lage lenmi nou yo nan men nou. Se poutèt sa, se pou nou toujou kenbe kan an pwòp nèt pou Seyè pa wè anyen ladan l ki pou ba l kè tounen epi ki pou ta fè l vire do ban nou"

Rose pa t janm tandem bagay sa yo anvan. Li reflechi sou zòn ki viwonnen kay li a. Li konnen Bondye pa t ap vle mache tou pre kay li a.

4. Mande

- ? Kisa nan sa w kwè a di sou matyè?
- ? Ki kote moun nan kay ou al fè bezwen yo?

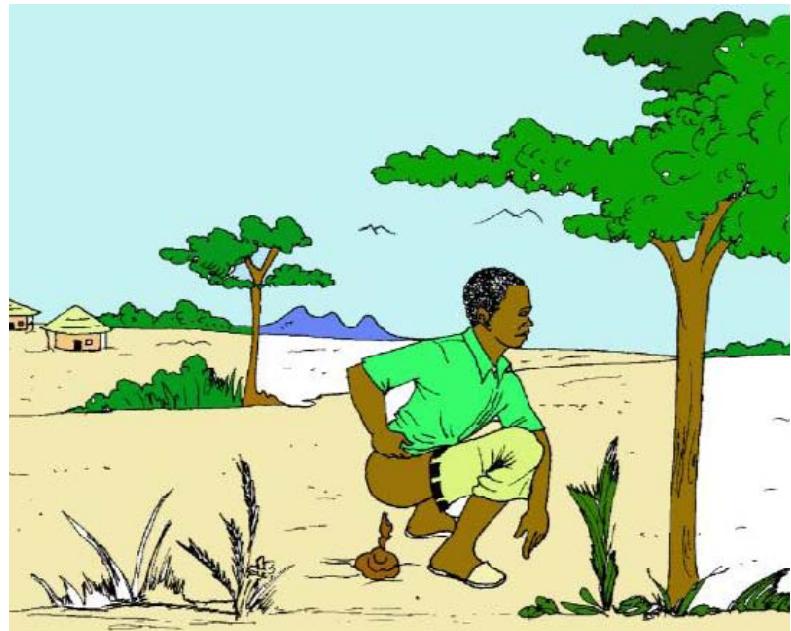
An n fè konparezon ant sa w panse yo ak sa Roselene konn abitye fè .

¹ Referans biblik la se Detewonòm 23:12.

Istwa: Lekti nan Bib la (Desen 3.1)

Rose al nan yon sèvis legliz.
Predikatè a li nan Bib la.

**Bondye di, "N a chwazi yon kote an
deyò limit kan an kote n a ka ale fè
bezwen nou."**

**Bondye di, "N a pran yon pikwa
nan zouti nou yo, n a fouye yon
twou, n a degaje nou, epi n a
kouvri l ak tè."**

**Liv la di, "Seyè a, Bondye nou an, ap
pwomennen nan tout kan an. Se
poutèt sa, se pou nou kenbe l pwòp
nèt pou Seyè a pa wè anyen ladan l
ki ka ba l kè tounen epi pou l ta vire
do ban nou."**

Yon bon Latrin (Desen 3.2)

5. Montre

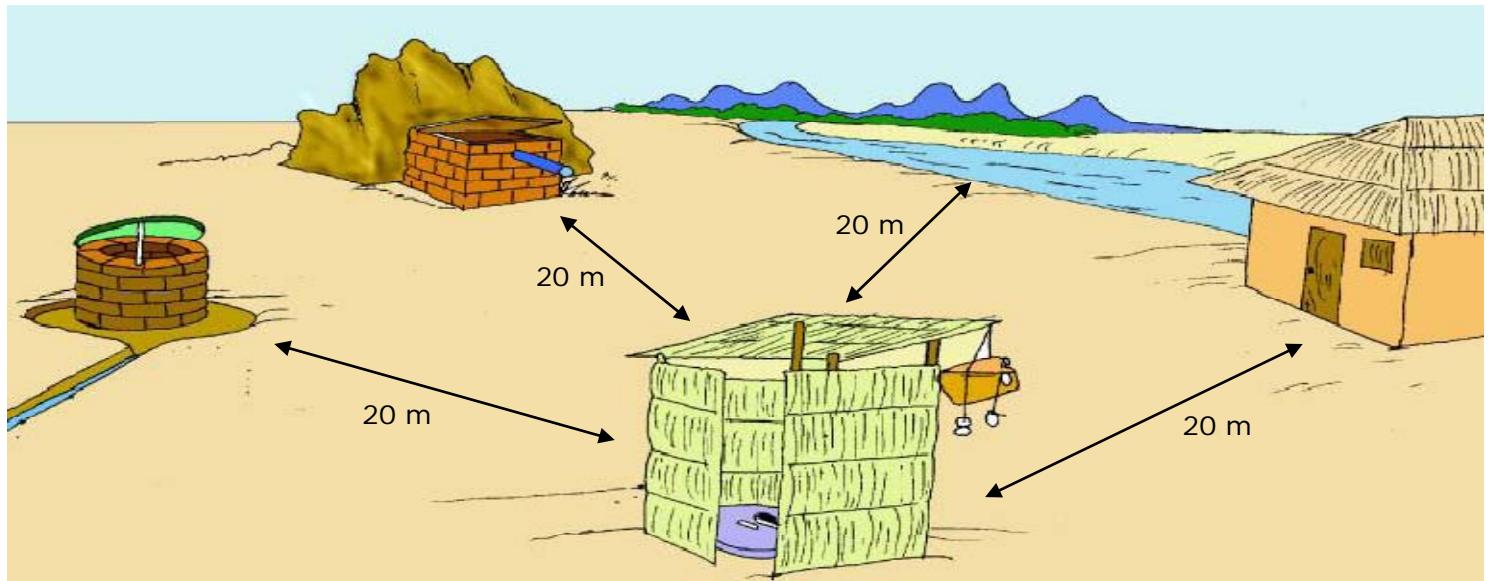
? Kisa nou wè sou desen sa yo?

6. Eksplikasyon

- Konstwi latrin ou a distans plis pase 20 mèt pi yo, lak yo, ti rivyè dlo yo oswa sous dlo yo.
 - Si twalèt yo fèt twò pre, matyè yo ka rantre nan dlo ki nan tè a. Matyè ki nan dlo w ap bwè se sous maladi.
- Twalèt yo ta dwe gen mi pou moun nan ka santi l poukонт li, kouvri poutèt lapli ak yon kouvèti ki byen chita sou bouch la pou l pa sitirè mouch.
 - Kouvèti a evite moun vini epi li diminye ti bèt kale nan twou a.
 - Toujou remete kouvèti nan plas li lè w fin itilize yon latrin.
- Apre w fin itilize yon latrin, jete nan twou a yon ponyen sann dife oswa poud bwa pou diminye sou sant lan ak kantite mouch yo tou.
 - Si w pa gen sann, yon ponyen tè oswa fèy chèch apre chak fwa ou ale va diminye sant lan.
 - Sa ki itilize pou netwaye w apre bezwen w ta sipoze rete anndan latrin nan.
- Kwoke yon Tippy Tap tou pre latrin ou a.
 - Sa ede moun sonje pou yo lave men yo.
- Chak semèn, netwaye latrin nan.
 - Sa pèmèt gen mwens mouch, move lodè epi granmoun ak timoun santi yo pi byen epi pi kontan lè y ale la.

? Kisa ou ta dwe fè si w pa gen yon latrin?

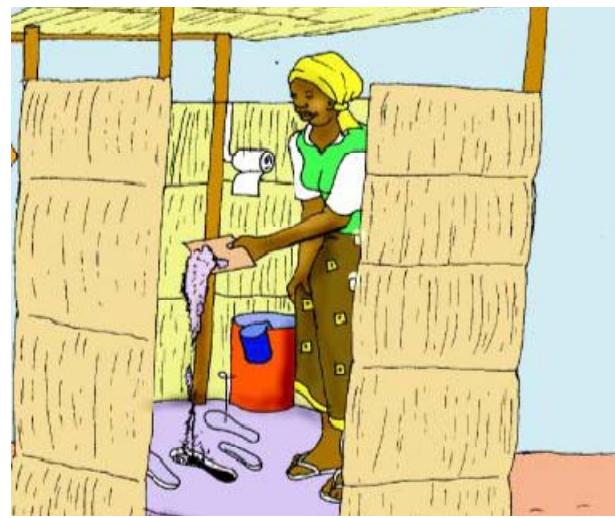
Yon bon Latrin (Desen 3.2)

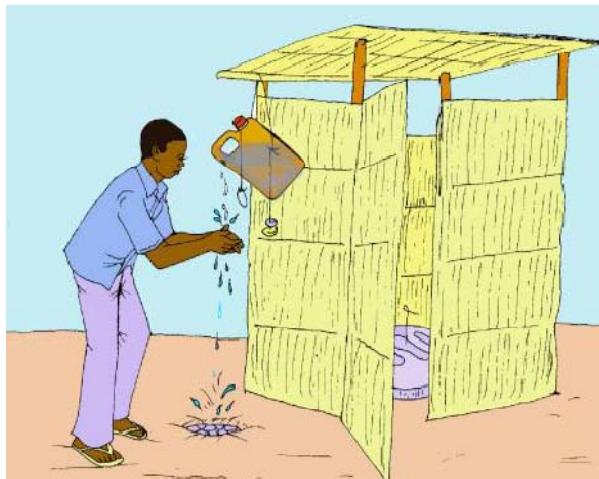
Bati latrin ou a distans 20 mèt depase kote ki gen pi dlo, lak, ti larivyè oswa sous dlo.

Latrin yo ta dwe gen mi pou bare moun, yon twati pou pare lapli ak yon kouvèti pou anpeche mouch vini.

Chak fwa ou fin degaje w, jete yon ponyen sann dife oswa poud bwa nan twou a pou diminye move sant ak mouch.

Kwoke yon Tippy Tap tou pre latrin nan.

Netwaye twalèt la chak semèn.

Netwaye yon timoun ki fè bezwen I (Desen 3.3)

7. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

8. Eksplike

- Matyè yo gen mikwòb ladan yo ke kò a pa bezwen.
 - Menm yon ti kal tou piti ki rete sou men oswa sou dwèt yon timoun, ka ba l maladi si li ta rive nan bouch li.
- Si timoun itilize yon vaz, jete matyè yo yon latrin menm kote a.
- Lave vaz la chak fwa li fin itilize.
 - Sa va kenbe vaz la pwòp pou mikwòb yo pa miltipliye.
- Lave men ou ak men ptit ou ak dlo ak savon apre ou fin netwaye yon timoun.
- Si ou pa gen yon latrin, chache yon kote ki lwen kay ou a.
- Fouye yon twou pou jete matyè timoun nan. Kouvri l ak tè.
 - Tou kite yon bwa oswa yon pèl pou w ka fouye nan menm zòn nan.
 - Fè tout fanmi an konnen pou yo itilize zòn sa a pou sèvi latrin.
 - Fè bezwen yo lwen wout moun pase, dlo, ak kote ki bay manje.
 - Si gen matyè nan zòn tou pre kay ou, ranmase yo ak fèy bwa oswa yon pèl epi jete yo nan latrin.

Netwaye bezwen yon timoun (Desen 3.3)

Matyè yo gen mikwòb ladan yo ki sòti nan kò a.

Si timoun nan itilize yon vaz, vide li nan yon latrin menm kote a.

Lave vaz la chak fwa yo fin itilize.

Lave men ou ak men timoun nan ak savon.

Si w pa gen yon latrin, chache yon kote ki lwen kay ou a. Fouye yon twou pou jete matyè timoun nan. Kouvri l ak tè.

Bay pitit ou remèd pou vè chak 6 mwa (Desen 3.4)

9. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

10. Eksplike

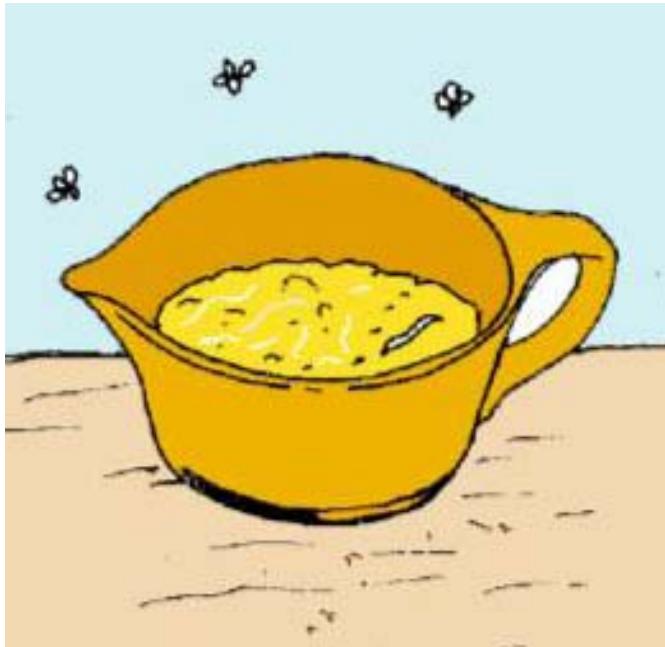
- Depi ou wè vèmin nan poupou yon timoun, mennen I nan Sant sante pou yo ba li remèd pou vèmin.
 - Sonje, se pa tout vèmin ou ka wè! Timoun nan ka gen vè menm lè ou pa ka wè yo.
- Lè yo timoun gen vèmin, sa ka fè li anemi.
- Anemi diminye sou fòs timoun nan pou I goumen ak maladi.
- Anemi diminye sou fòs timoun nan pou I byen travay lekòl.
- Depi yo gen 24 mwa, tout timoun ta dwe resevwa remèd kont vèmin chak 6 mwa.
 - Anpil Sant sante bay vitamin A an gout ansanm ak remèd kont vèmin nan yon nivo kote y ap siveye jan y ap grandi.
 - Si ou pa fin konnen si timoun ou an jwenn tretman, mande travayè lasante a sa pwochen fwa ou al wè li.

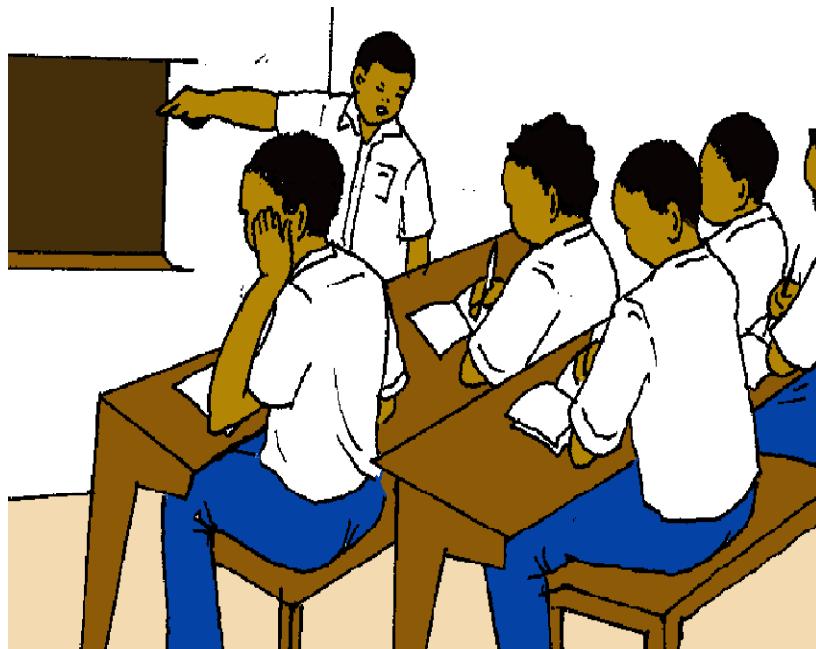
11. Aktivite: Promenade dans un Village infesté de matières fécales

		14. Pratik ak Sipèvizon	15. Mande	
12. Ankète	13. Enfòme			16. Egzamine

Bay timou ou a remèd kont vèmin chak 6 mwa (Desen 3.4)

Si gen vèmin nan poupou timoun nan, mennen li nan Sant sante pou yo ba li remèd kont vèmin.

Lè yon timoun gen vèmin, sa fè li anemi. Anemi a diminye sou fòs timoun nan pou l byen travay lekòl.

Depi yo gen 24 mwa, tout timoun ta dwe resevwa remèd kont vèmin chak 6 mwa.

Leson 4: Amelyore Sous Dlo yo ak Pirifikasyon Dlo

Materyèl

1. Kaye apèl
2. Yon woulo fisèl oswa fil
3. Pote materyèl pou tou de kalte aparèy pou pirifye dlo yo ke ou ap fè pwomosyon an ansanm ak kèk lit dlo ki pa pirifye*
4. Mande chak manman pou pote yon gode pwòp pou dlo nan lesон an *

1. Jwèt: Kay Zariyen an

2. Apèl ak solisyon pou pwoblèm

3. Istwa: Vann Klorin (Picture 4.1)

Nan mache a, Rose kontre yon moun k ap vann klorin. Machann nan mande l "Ou pirifye dlo w bwè a? Si ou mete kèk gout klorin nan dlo tout kay la ap bwè a, l ap touye tout vye mikwòb ki konn bay dyare yo!" Rose souke tèt li epi li ri, "pa gen okenn moun ki mete klorin nan dlo nan zòn mwen an. Dlo nou an se dlo rivyè. Li pirifye déjà!"

4. Mande

- ? Poukisa Rose pa pirifye dlo l ap bwè a?
- ? Eske w pirifye dlo ou bwè a?

Ann konpare sa w panse aak sa Roselene konn abitye fè.

Istwa: Vann Klorin (Desen 4.1)

Nan mache, Rose kontre ak yon moun k ap vann klorin. Machann nan mande I: "Eske ou pirifye dlo ou bwè?"

Rose souke tèt li epi li ri, "Pa gen okenn moun nan zòn mwen an ki mete klorin nan dlo yo bwè. Dlo nou an pwòp déjà.

Kote nou pran dlo ki pwoteje (Picture 4.2)

5. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

6. Eksplike

- Toujou pran dlo pou bwè, fè manje, lave vesò, lave men ak lave kò yon kote ou konnen ki pwoteje.
- Yon kote ki pwoteje gen yon kouvèti oswa yon rezèvwa pa anndan tankou yon pi dlo ki gen kouvèti, oswa dlo k ap sòti nan yon tiyo. Dlo lapli, bét, tout ti kalte bét pa ka rantre nan yon kote nou pran dlo ki pwoteje.
- Pa itilize dlo k ap dòmi. Mikwòb yo grandi byen vit nan dlo k ap dòmi.
 - Evite larivyè yo ak pi dlo ki san kouvèti. Mikwòb yo ka tonbe byen fasil nan dlo a epi kontaminen li.
- Toujou kenbe zòn nan pwòp. Pa kite bokit ak kòd nou itlize pou rale dlo a atè.
- Mare bét yo lwen pou yo pa vin fè bezwen yo nan tout zòn nan.
 - Mete yon kloti viwonnen kote y ap pran dlo a.
 - Bèt ka kontaminen zòn nan lè yo fè bezwen yo ak pipi.
 - Pa kite moun lave rad oswa jete fatra nan zòn 20 mèt pi dlo a.
 - Dlo a ka rantre anndan tè a epi kontaminen pi dlo a.

? Si w pa gen yon kote pou pran dlo ki pwoteje nan zòn ou a, kisa w ta dwe fè?

- Pale ak chèf nan kominote a pou amelyore kote pou pran dlo yo.
- Mande anplwaye Food for the Hungry yo pou ede nan montre lidè kominotè yo mwayen pou amelyore sous nou genyen yo.

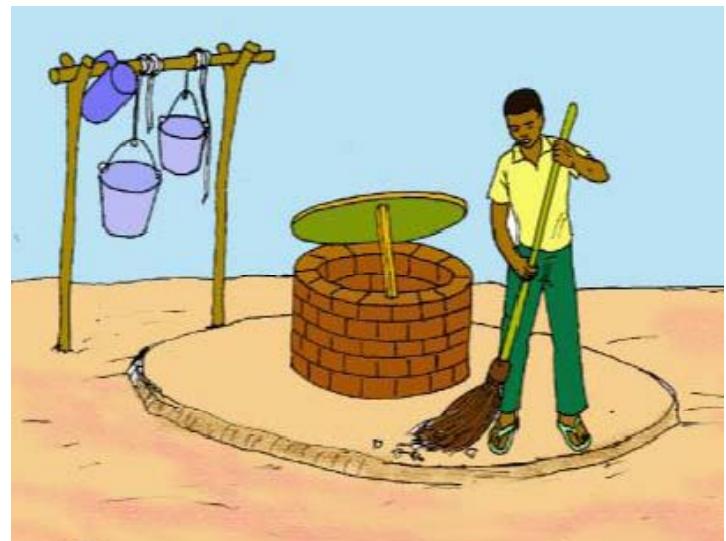
Kote moun pran dlo ki Pwoteje (Picture 4.2)

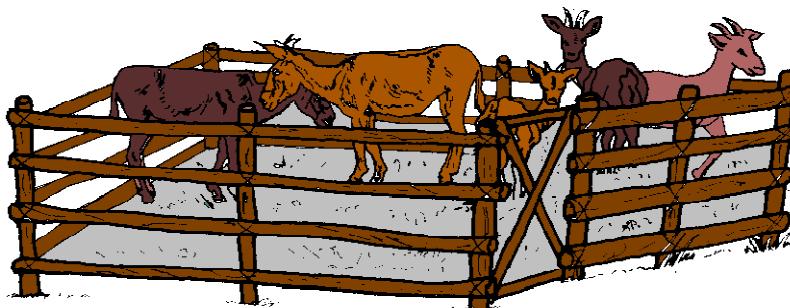
Toujou pran dlo pou bwè, fè manje, lave vesò, lave men ak kò nan yon kote dlo a pwoteje. Yon kote dlo a pwoteje gen kouvèti, oswa yon rezèvwa pou evite dlo lapli, bêt ak ensèk.

Pa itilize dlo k ap dòmi. Mikwòb yo grandi byen vit nan dlo k ap dòmi.

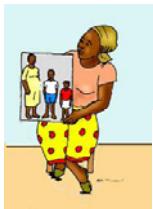

Kenbe zòn nan pwòp. Pa Kite bokit ak kòd y orale dlo yo atè.

Pa kite bêt sal zòn nan pou yo pa kontaminen l.

Tretman Dlo (Desen 4.3)

7. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

8. Eksplike

- Toujou trete dlo anvan nou bwè I.
 - Menmsi w pran dlo yon kote ki pwoteje, mikwòb ka toujou tonbe nan dlo a.
 - Dlo trete wete mikwòb, jèm maladi, vè.
 - Sa ap redui dyare ak maladi nan fanmi w.

Tretman Dio (Desen 4.3)

Estokay dlo (Picture 4.4)

9. Montre

? Kisa nou wè nan desen sa a?

10. Eksplike

- Bwote dlo w la nan yon bokit ki gen kouvèti pou mikwòb pa tonbe ladan I.
 - Trete yon pati pou w ka bwè, depi ou rive lakay ou.
- Sere dlo ki trete a nan yon bokit ki pwòp epi ki kouvri, ki gen yon ti bouch ak yon kouvèti ki byen chita sou li.
- Pran dlo ki trete a ak yon gode ki la pou sa oswa yon louch. Kouvri I yon kote ki pwòp.
 - Pa kite I tonbe atè.
 - Pa kite okenn moun bwè dirèkteman nan bokit ou sere dlo a. Sa va kontaminen tout dlo ki nan bokit la.
- Netwaye bokit pou sere dlo a ak materyèl pou trete dlo a chak semèn.
 - Se tout filtè, vesò ak gode oswa louch ki ladan I.
 - Sa pèmèt mikwòb yo pa grandi anndan bokit la.

? Apa dlo pou bwè, ki lòt dlo ki ta dwe trete?

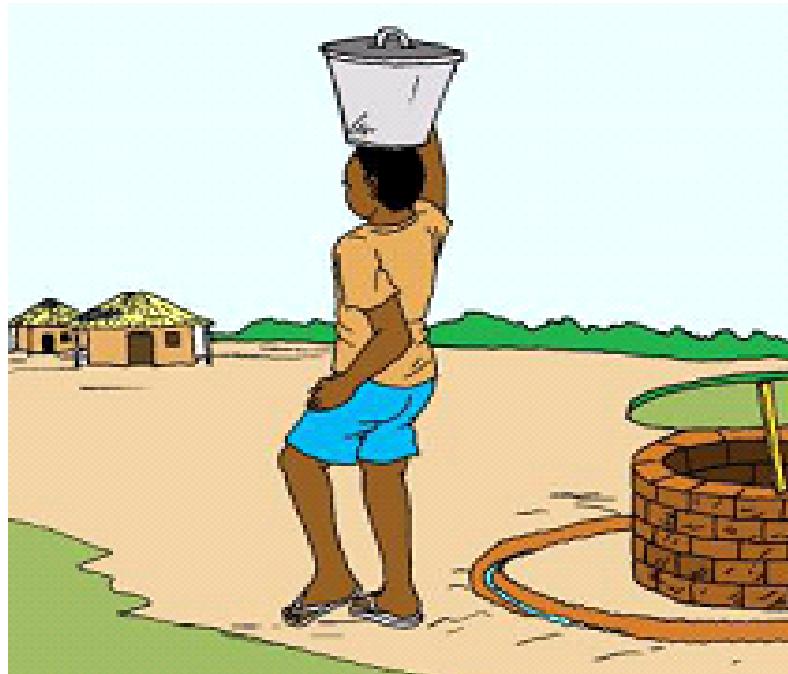
- Dlo yo itilize pou lave fwi oswa manje ki pap kwit.
- Dlo yo itilize pou kwit manje byen vit. Se pou dlo yo bouyi omwens 15 minit pou mikwòb yo ka mouri.
- Dlo yo itlize pou fè twalèt yon ti bebe ki fèk fèt.
- Dlo yo ititlize pou netwaye yon blese.

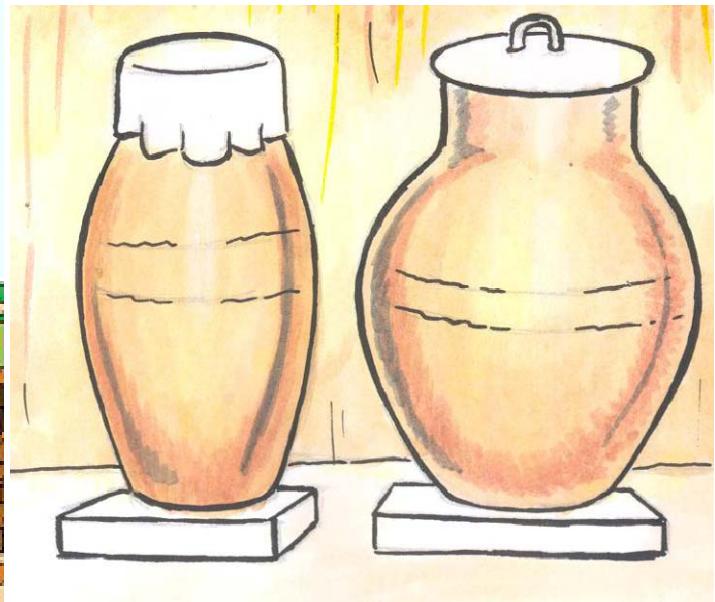
11. Aktivite: Tès sou Gou Dlo

		14. Pratik ak Sipèvizon	15. Mande	
12. Ankète	13. Enfòme			16. Egzamine

Estokay dlo (Desen 4.4)

Bwote dlo nan yon bokit ki gen kouvèti pou anpeche mikwòb rantre.

Sere dlo ki pirifye a nan yon bokit ki pwòp ak yon ti kote ki louvri epi ki byen bouche.

Sèvi dlo ki pirifye a ak yon gode ki la pou sa oswa yon louch. Kenbe li bouche yon kote ki pwòp.

Netwaye bokit pou sere dlo a ak materyèl pou pirifye dlo a chak semèn.

Leson 5: Byen bay Timoun ki malad yo Manje

Materyèl

1. Kaye apèl

1. Jwèt: Jwèt rèl la

2. Apèl ak solisyon pou pwoblèm

3. Istwa: Rose Ede Vwazen li a (Desen 5.1)

Vwazen Rose a vin wè li. Li di, "Ptit gason m nan malad depi 2 semèn. Premyeman, li te gen lafyèv. M mennen I nan sant sante a pou yon tretman malaria. Men menm kounye a, bouch li pa fin gou epi li pa enterese jwe non plis. Mwen wè Tisonson ap geri anba maladi a pi vit pase lòt timoun yo. Kijan m ka ede pitit mwen an geri tou?"

4. Mande

- ? Kisa nou panse Rose pral di?
- ? Kijan ou ede pitit ou geri?

Ann gade kisa Rose di pou n fè.

Istwa: Rose Ede Vwazen li (Desen 5.1)

Vwazen Rose di, "Piit gason m nan malad depi 2 semèn. M te menmen I nan sant sante pou I te resevwa yon tretman malaria."

Vwazen an kontinye, "Men, menm kounye a li pa byen manje epi li pa enterese nan jwe"

Li mande, "M wè Tisonson geri. Kijan m ka ede pitit mwen an geri tou".

Istwa vòlè a² (Desen 5.2)

5. Montre

? Kisa nou wè nan desen sa a?

6. Eksplike

- Rose bay yon istwa...
- Yon vòlè rantre pou li al kase yon kay pou pran bagay ki gen valè.
- Lè mèt kay la vin wè sa, li kouri dèyè, li mete I deyò nan katye a.
- Lè mèt kay la retounen, li met kloti nan kay li a pou lòt vole pa ka rantre.

? Pouki mèt kay la kouri dèyè vòlè a pou mete I deyò nan bouk la?

- Fòk li asire I ke vòlè a pa kache nan rak bwa yo pou I ka tounen vin vòlè ankò oswa pou I al vòlè nan yon lòt bouk.

? Pouki mèt kay la renfòse kay li a ?

- Mèt kay la konnen ke si yon vòlè ka rantre pou vòlè, lòt vòlè ka vin vòlè tou.
- Li dwe pwoteje sa li gen ki gen valè nan kay li a pou yo pa pran yo ankò.
- Mèt kay la wè feblès ki gen nan kay la. Li dwe ranfòse pati sa yo pou anpeche vòlè rantre.

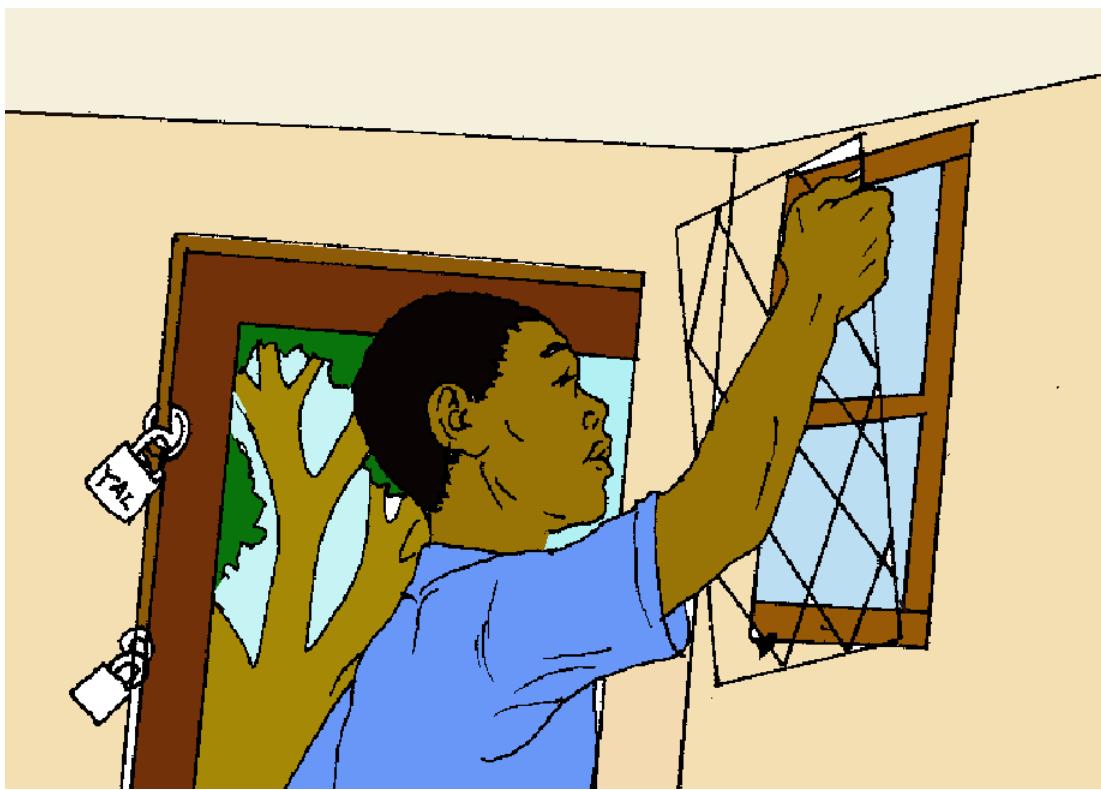
² Adapted from *Facing Illnesses That Attack Our Children*. Copyright © 2002, 2001 Freedom from Hunger used by permission.

Istwa vòlè a (Desen 5.2)

Rose bay yon istwa... Yon vòlè rantre al kase yon kay pou I pran bagay ke gen valè yo.

Mèt kay la kouri dèyè vòlè a, mete I deyò nan katye a

Lè I tounen, li met kloti nan kay li a pou yon lòt vòlè pa ka rantre.

Konsèy sou jan pou n manje (Desen 5.3)

7. Montre

? Kisa nou wè nan desen sa a?

8. Eksplike

- Rose eksplike... Yon timoun se tankou yon kay. Maladi vin rantre epi li vòlè lasante timoun nan.
 - Yon bon moun k ap bay swen se tankou mèt kay la nan istwa a.
- Kouri dèyè maladi a lwen lwen. Bay timoun nan plis manje ak bagay pou l bwè chak jou. Fè l pran tout remèd ajan sante a bay yo.
 - Si moun k ap bay swen an bay kantite manje nòmal a oswa mwatye nan valè remèd yo, vòlè a ap rete nan rak bwa pou l tann yon lòt chans pou rantre ankò.
- Bay timoun nan manje li pi renmen, manje ki pa lou ak manje ki plen ak vitamin A.
 - Manje ki lejè yo fasil pou timoun yo vale lè yo malad. Timoun nan ankouraje manje lè se manje li pi renmen an.
 - Manje ki gen Vitamin A yo ede timoun nan geri byen vit.
- Bay kò timoun nan plis fòs. Bay timoun nan plis manje ak plis bagay pou l bwè jiska 2 semèn apre timoun nan fin geri.
 - Pou ti bebe ki gen mwens ke 6 mwa yo, ba yo lèt tete 1 oswa 2 fwa an plis chak jou pandan li malad la, epi 2 semèn apre maladi a.

? Esek nou panse ke Rose ap bay bon konsèy?

- Wi, Roselene aprann li anpil bagay. Li gentan vin gen anpil sajès. Kounye a, li vin ka bay lòt yo mesaj la.

Konsèy sou jan pou n manje (Desen 5.3)

Rose eksplike... Yon timoun se tankou yon kay. Maladi vin antre epi li vòlè lasante timoun nan.

Kouri iwen dèyè maladi. Bay manje an plis ak bagay pou bwè chak jou. Itilize tout remèd ajan sante a la bay yo.

Bay timoun nan manje li pi renmen an, manje ki lejè, ak manje ki plen ak vitamin A.

Ranfòse kò timoun nan. Bay timoun nan plis manje ak plis bagay pou bwè chak jou , pandan 2 semèn apre li fin geri.

Siy ki montre danje (Desen5.4)

9. Montre

? Kisa nou wè sou desen sa yo?

10. Eksplike:

- Depi ou wè wè youn nan siy sa yo, menmen timoun nan menm lè a nan yon sant sante.
 - Pa tann pou wè si timoun nan ap fè mye.
- Timoun nan pa ka respire byen oswa li gen yon **tous** depi 15 jou oswa plis.
- Timoun nan gen lafyèv (malarya).
- Timoun nan **pa ka souse, vale oswa bwè**.
- Timoun nan **vomi chak fwa** li manje oswa bwè.
- Timoun nan pa brinnen kò I lè yo manyen I oswa pale ak li.
 - Li tankou li sou anpil oswa li pa konn anyen.
- Timoun nan **ajite** epi li pa reponn lè yo pale ak li.
 - Bra ak jamn timoun nan vin rèd epi li gen kriz ak lòt pwoblèm.

? Eske gen lòt siy danje nou pa di?

- Timoun nan gen dyare pou 14 jou oswa plis.
- Timoun nan gen san nan dyare li.
- Dyare a dlo anpil epi li gen bagay blanch ladan I.

11. Aktivite – Chan Siy Danje a

12. Ankète

13. Enfòme

14.
Pratik ak
Sipèvizyo
n

15. Mande

16. Egzamine

Siy Danje yo (Desen 5.4)

Timoun nan gen difikilte pou l respire oswa li gen yon tous depi 15 jou oswa plis.

Timoun nan gen lafyèv.

Timoun nan paka souse,
vale oswa bwè.

Timoun nan vomi chak
fwa li manje oswa li
bwè.

Depi ou wè youn nan siy sa yo, mennen timoun nan nan sant santé menm moman.

Timoun nan pa bouje lè yo manyen l oswa pale ak li.

Timoun nan konvilsyon epi li pa reponn lè yo pale ak li.

Leson 6: Etajè pou Cheche Veso ak Jan ki pi bon pou Sere manje

Materyèl

1. Kaye apèl
2. Materyèl ou bezwen pou fè yon etajè pou vesò oswa yon bagay ki la pou sere manje.*

1. Jwèt: Chèz Mizikal

2. Apèl ak solisyon pou pwoblèm

3. Istwa: Manje ki gen Pwoblèm Rose (Desen 6.1)

Rose aprann enpòtans jan pou l toujou aji ak pwòpte pou l ka evite dyare. Li menm ak tout fanmi li toujou lave men yo anvan yo manje, kwit manje oswa itlize latrin. Yo pirifye dlo pou bwè a tou. Sitiyasyon lasante fanmi gentan miyò.

Yon jou, pandan Rose ap sere rekòt li, li reyalize ke rekòt la riske vin pike, ti bêt ak rat ak sourit ka manje l. Rose di "Manje nou an danje.". "Fòk nou fè yon jon pou fanmi an rete an santé jouk nou rive nan tan lòt rekòt k ap vini an. Pitit gason li a mande: "kijan nou ka anpeche manje nou an gate?". Rose reponn li "M pral montre w. m konnen egzakteman kisa nou dwe fè.

4. Mande

- ? Poukisa Rose kwè nan tèt li konsa a ke li ka jwenn amelyorasyon?
- ? Kisa w fè pou rekòt ou pa gate?

Ann wè kijan Rose fè amelyorasyon.

Manje gate Rose yo (Desen 6.1)

Yon jou, pandan Rose ap sere manje, li remake manje an danje. Ptit gason li a mande, "Kijan nou ka sere rekòt nou an san li pa gen pwoblèm?". "M a montre w. M konnen egzakteman kisa nou dwe fè."

Lave Veso epi Netwaye (Desen 6.2)

5. Montre

? Kisa ou wè nan desen sa yo?

6. Eksplike

- Lave vesò tousuit apre nou fin manje. Mete vesò mouye yo sou yon kabare nan solèy ouswa anba yon napon fen.
 - Lave vesò yo ak savon ak dlo. Vesò sal attire mouch.
 - Flanm solèy ak chalè touye tout jèm mikwòb ki rete nna vesò mouye yo.
 - Mete vesò yo yon mannyè pou mouch pa vin poze sou kote nou met manje yo.
 - Yon napon fen ka sèvi tou pou n kouvri vesò yo dekwa pou n pwoteje yo kont moouch.
- Bale kote n ape estoke manje yo souvaan. Wete rès manje, tata bët, ak lòt fatra.
- Anpeche bët vin kote nou sere manje. Bët pote mikwòb nan pye yo, nan pipi yo ak nan tata yo.
 - Pote fatra a lage nan twou epi boule I ouswa antere I chaak jou. Voye dlo sal yo jete sou yon teren ouswa jaden.
 - Se pou n fouye twou pou boule fatra a ven (20) mèt distans ak lakay nou ouswa kote n ap pran dlo.
 - Boule ouswa antere fatra a fè kantite mouch ak bët k ap gate manje (tankou rat ak sourit) bese.
- Pa jete fatra ouswa dlo nan latrin. Sa ap fè lodè a monte ak tout kantite mouch yo.

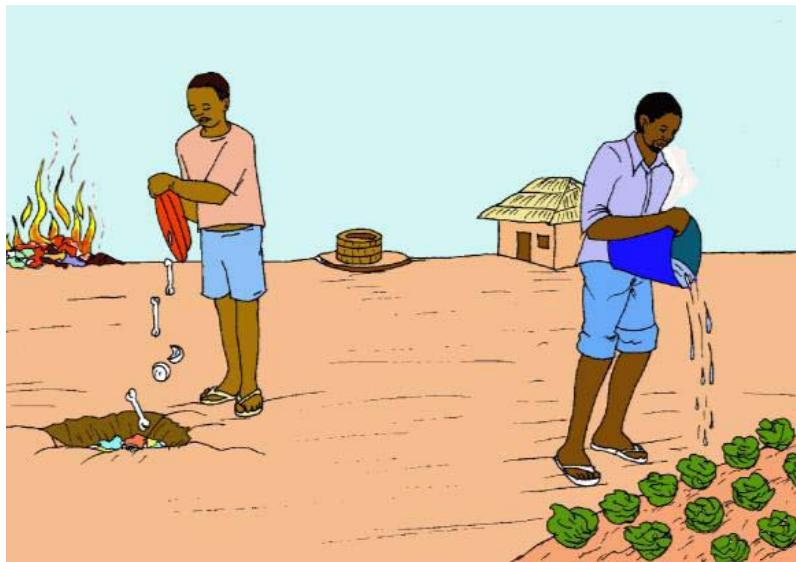
Lave vesò ak netwayaj (Desen 6.2)

**Lave vesò yo apre nou fin manje.
Mete vesò yo sou yon kabare nan
solèy oswa anba yon napon fen.**

**Bale sal la souvan. Wete rès
manje, tata bèt ak lòt fatra.**

**Pote fatra a lage nan yon twou epi
boule ouswa antere I chak jou. Jete
dlo sal sou yon teren ouswa yon
jaden.**

**Pa lage fatra oswa dlo nan latrin.
L ap plen vit epi I al fè lodè ak
kantite moun yo ogmante.**

Vèmin ak imidite (Desen 6.3)

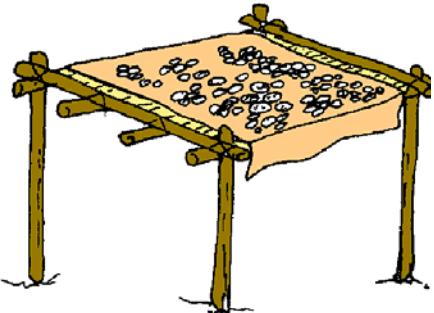
7. Montre

? Kisa ou wè nan desen sa a?

8. Esplike

- Fè sèten rekòt, legim ak semans yo sèch anvan nou sere yo.
- Mikwòb grandi vit sou kote ki imid ak sou manje.
 - Manje manje gate ap lakoz maladi.
 - Rekòl ki mouye, legim ak semans, blayi yo nan soley sou yon nat ouswa yon dra pou yo seche anvan nou sere ouswa estoke yo.
- Pa kite lapli mouye manje ki la pou sere. Bouche/mastike goutyè kote dlo lapli ka rantre.
- Piga sere manje atè pou timoun pa kontamine l ak men.
- Mete lakòl nan pye tab kote nou sere manje pou anpeche vèmin monte l.
- Sere manje sou etajè/galata wo sou tèt kote nou limen dife pou fè manje. Lafimen an ap kenbe semans yo sèch, touye ti bêt epi chase vèmin.
- Kite yon espas ant chak planch. Meta tab la lwen mi an pou lè kab sikile.
 - Antan lè ap sikile toutotou ak anba manje a, l ap seche tout imidite ki ta ka rete.
 - Imidite ka gate manje epi ede jèm mikwòb grandi.

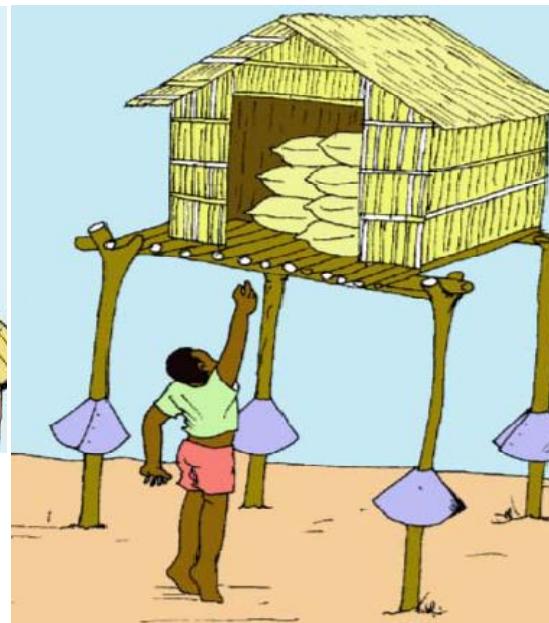
Vèmin ak imidite (Desen 6.3)

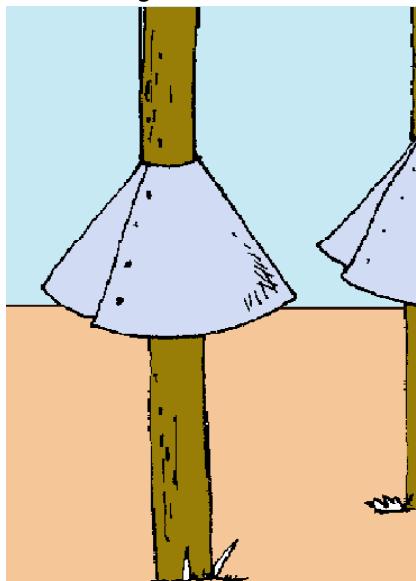
Fè sèten manje an gren, legim ak semans seche anvan nou sere yo. Mikwòb grandi vit sou manje inid.

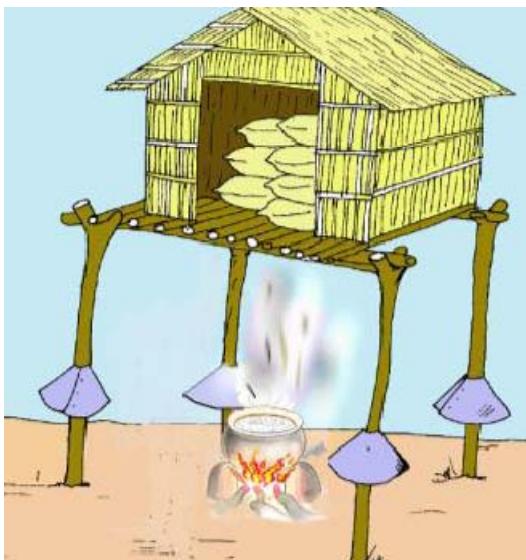
Mete manje kote pou lapli pa mouye yo. Bouche goutyè kote dlo ka rantre nan kay la.

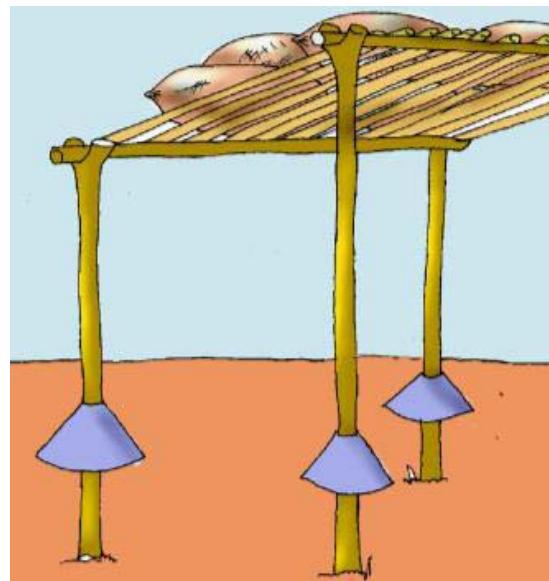
Piga sere manje atè pou men timoun pa al kontamine yo.

Mete kòl nan pye tab pou anpeche vèmin monte yo.

Mete manje sou etajè oswa galata sou tèt kote nou limen dife. Lafimen an ap fè manje an gren yo ret sèch pi l ap touye ti bèt epi kwape vèmin.

Kite yon espas ant chak planch. Mete tab la lwen mi an pou lè ka sikile.

Ti bèt ak manje sere (Desen 6.4)

9. Montre

? Kisa ou wè nan desen sa a?

10. Eksplike

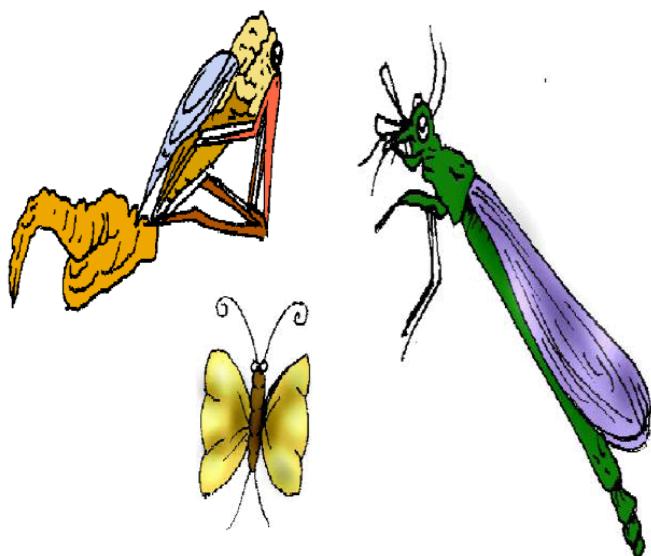
- Pwoteje manje sero yo kont ti bèt.
 - Ti bèt pike manje an gren epi ponn ze ladan yo.
- Mete yon men plen pout bwa oswa gress nim moulen pou kwape ti bèt yo.
 - Yo ka itilize tou, ti pyebwa ki santi fò tankou pye piman ak kandelam nan plas fèy sèch nim.
 - Seche ti pyebwa a. Moulen I pou I tounen poud. Ajan santé: Si nou pa gen fèy piman oswa kandelam nan zòn nan, mande yon agwonòn pou I di nou ki lòt fèy nou ka itilize pou kwape ti bèt oswa sèvi ak bwa yo di anwo a.
 - Melanje poud moulen an oswa frenn pou I ka gaye nan tout manje an gren an.
 - Rense manje an gren an ak dlo anvan nou kwit li.
- Koud sak fenmen yo oswa panyen ak kouvèti pou mouch pa vin poze.
- Sere vesò pwòp yo anbo yon napon oswa nan yon bifèt/pantyè pou mouch pa vin poze sou yo.

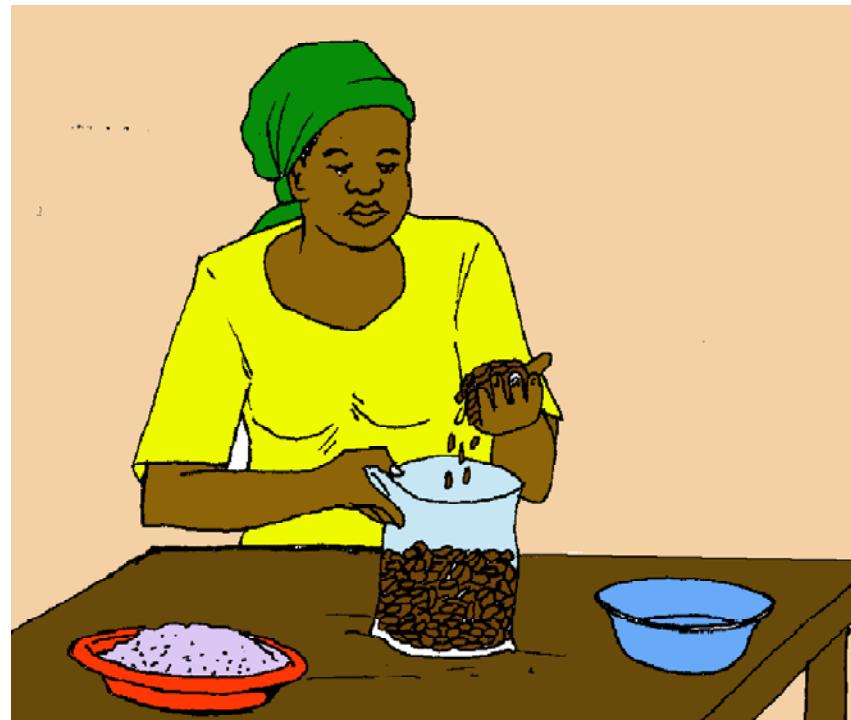
11. Aktivite: _____

		14. Pratik ak Sipèvizo n	15. Mande	
12. Ankète	13. Enfòme			16. Egzamine

Ti bêt ak manje sere/ estoke (Desen 6.4)

Pwoteje manje se yo kont ti bêt.

Ajoute yon men plen pout bwa oswa poud grenn lim seche nan yon kilo manje an gren pou kwape ti bêt.

Koud sak fenmen oswa sèvi ak panyen ki fèt ak kouvèti pou mouch pa vin poze.

Sere asyèt pwòp anba yon napon oswa nan yon pantyè pou mouch pa vin poze sou yo.